

การวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี

นายเวียงร้อย ปริกไชสง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปรัชญาเศรษฐศาสตร์มหามัทติก

ภาควิชาบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2527

ISBN 974-563-325-9

011423

**A CONTENT ANALYSIS OF CITIZENSHIP CHARACTERISTICS IN THE UPPER
SECONDARY SOCIAL STUDIES EDUCATION CURRICULUM B.E. 2524**

Mr. Riabroy Prukthaisong

**A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Education Administration**

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา
มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เกี่ยวกับ
ลักษณะความเป็นพลเมืองดี

โดย

นายเว็บบร้อย ปรีกโชสง

ภาควิชา

บริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร.นิพนธ์ ไทยพานิช

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....*สุประสิทธิ์ บุญาค*.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประสิทธิ์ บุญาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....*นิพนธ์ ไทยพานิช*.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ไทยพานิช)

.....*สุประสิทธิ์ บุญาค*.....กรรมการ
(อาจารย์สวัสดิ์ สงกล)

.....*นิพนธ์ ไทยพานิช*.....กรรมการ
(ดร.นิพนธ์ ไทยพานิช)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา มัธยมศึกษา
ตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เกี่ยวกับลักษณะ
ความเป็นพลเมืองดี

ชื่อ

นายเรียบร้อย ปริกไชสง

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร.นิพนธ์ ไทยพานิช

ภาควิชา

บริหารการศึกษา

ปีการศึกษา

2526

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ว่ามีเนื้อหาที่กล่าวถึงลักษณะความเป็น
พลเมืองดีในลักษณะใด และมีจำนวนมากน้อยเพียงใด

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ผลงานวิจัย หนังสือและสิ่งพิมพ์ที่กล่าวถึงลักษณะ
ความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย แล้วสรุปเป็นลักษณะความเป็นพลเมืองดีนำเสนอคือ
ผู้เชี่ยวชาญทางสังคมจำนวน 31 คนพิจารณาและให้ข้อคิดเห็น นำผลการพิจารณา
และข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางสังคมทั้งหมดมาสรุปภายใต้คำแนะนำของคณะอาจารย์
ที่ปรึกษา ได้ลักษณะความเป็นพลเมืองดี 36 ลักษณะ ใช้เป็นตัวแปรในการศึกษา
ครั้งนี้ สำหรับเนื้อหาหลักสูตรใช้เกณฑ์แบ่งออกเป็น 7 ประเภท ส่วนพฤติกรรม
ที่พลเมืองดีพึงแสดงออกกำหนดเป็น 3 ลักษณะ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
หนังสือเรียนและคู่มือครูวิชาบังคับกลุ่มสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
พุทธศักราช 2524 ทุกรายวิชา เป็นหนังสือเรียน 6 เล่มและคู่มือครู 6 เล่ม

สรุปผลการวิจัย

1. ความถี่ของลักษณะความเป็นพลเมืองดี ปรากฏรวมทั้งสิ้น 1,109 ครั้ง โดยปรากฏในหนังสือเรียน 1,063 ครั้ง ปรากฏในคู่มือครู 46 ครั้ง ในแหล่งข้อมูลแต่ละระดับชั้นปรากฏลักษณะความเป็นพลเมืองดีมากที่สุดในระดับ ม.4 จำนวน 508 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 45.81 รองลงมาได้แก่ระดับ ม.6 จำนวน 436 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 39.31 และปรากฏน้อยที่สุดในระดับ ม.5 จำนวน 165 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14.88 แหล่งข้อมูลที่เป็นหนังสือเรียน ปรากฏลักษณะความเป็นพลเมืองดีมากที่สุด ได้แก่ หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา ส.401 จำนวน 295 ครั้ง และปรากฏน้อยที่สุดในหนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา ส.504 จำนวน 74 ครั้ง ส่วนคู่มือครูที่ปรากฏลักษณะความเป็นพลเมืองดีมากที่สุด ได้แก่ คู่มือครูวิชา ส.401 จำนวน 42 ครั้ง คู่มือครูวิชา ส.402 ส.503 ส.605 และ ส.606 ไม่มีเนื้อหาเพิ่มเติมและไม่ปรากฏลักษณะความเป็นพลเมืองดี

2. ความถี่ลักษณะความเป็นพลเมืองดีปรากฏมากที่สุดมี 2 ลักษณะคือการรักษาระเบียบวินัย และ รู้จักใช้และสงวนรักษาสาธารณสมบัติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยปรากฏจำนวน 78 ครั้งเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 7.02 ของลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ปรากฏในแหล่งข้อมูลทั้งหมด ส่วนลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ปรากฏน้อยที่สุด ได้แก่ มีมนุษยสัมพันธ์ โดยปรากฏ 1 ครั้ง ส่วนลักษณะความเป็นพลเมืองดีเกี่ยวกับการต่อต้านและไม่ลงสิ่งเสพติด ปรากฏว่าไม่มีปรากฏในแหล่งข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์เลย

3. ลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ปรากฏมากที่สุด 10 อันดับ เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปน้อย ได้แก่ รักษาระเบียบวินัย รู้จักใช้และสงวนรักษาสาธารณสมบัติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการประพฤติผิด ความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ประกอบอาชีพที่สุจริต มีความเมตตาากรุณา มีความยุติธรรม มีสติสัมปชัญญะ ใฝ่หาความรู้และความจริง ส่วนลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ปรากฏน้อยที่สุด 10 อันดับสุดท้าย เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปน้อย ได้แก่ วางแผนในการทำงาน มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เป็นผู้ผลิตและเป็น-

ผู้มีวิโกลที่ตี มีความสามัคคี มีความกตัญญูทเวที่ รักความสะอาด หิงตนเอง มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ มีมนุษยสัมพันธ์ ก่อทานและไม่ลองสิ่ง-
เสพติก

4. ลักษณะพฤติกรรมที่พลเมืองที่หิงแสดงออกท่ตนเองมีปรากฏมากที่สุด จำนวนความถี่ 588 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 53.03 รองลงมาเป็นลักษณะพฤติกรรมที่พลเมืองที่หิงแสดงออกท่ผู้อื่นปรากฏความถี่จำนวน 345 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 31.10 และที่ปรากฏน้อยที่สุดเป็นลักษณะพฤติกรรมที่พลเมืองที่หิงปฏิบัติท่สิ่งแวกล้อม จำนวนความถี่ 176 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 15.87

5. ประเภทเนื้อหาลักษณะความเป็นพลเมืองที่ปรากฏมากที่สุด เป็นเนื้อหาประเภทข้อเท็จจริงและความรู้ธรรมคาจำนวนความถี่ 663 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 59.78 เนื้อหาประเภทอื่นๆปรากฏความถี่รองลงมาตามลำดับคือ เนื้อหาประเภทความคิดรวบยอด เนื้อหาประเภทหลักการ เนื้อหาประเภทการแก้ปัญหา และประเภทเนื้อหาที่ปรากฏน้อยที่สุดได้แก่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยปรากฏจำนวน 7 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 0.63 ส่วนเนื้อหาประเภทความสามารถและทักษะทางกาย และประเภทเจตคติและค่านิยม ไม่ปรากฏในการวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรครั้งนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title A content Analysis of citizenship
 Characteristics in the Upper Secondary
 Social Studies Education Curriculum
 B.E. 2524

Name Mr. Riabroy Prukthaisong

Thesis Advisor Dr. Nibondh Thaipanich, Ph.D.

Department Educational Administration

Academic Year 1984

ABSTRACT

Research Objective

The main objective of this study was to analyze citizenship characteristics in the content of the Upper Secondary Social Studies Education Curriculum B.E. 2524. To accomplish the objective, the researcher tried to answer how the citizenship characteristics appeared in the above curriculum content.

Research Methods

The researcher studied and collected citizenship characteristics from books, theses, researches, and other publications. Then he had the collected results considered by 31 well-known social sciences experts. Finally, 36 citizenship characteristics were identified as this research variables. As well, the 36 characteristics were classified to three behavioral characteristics namely the behaviors to oneself, to other people and to the environments. The curriculum content was categorized to 7 categories namely fac-

tual information and verbal knowledge, concepts, principles, problem solving, creativity, skills, and attitude and values. Six social studies student textbooks and six teacher handbooks were used as resources for identifying research data.

Research Findings

1. The citizenship characteristics identifying from research data resources were 1,109 frequencies. Among them were found 1,063 in the student textbooks and 46 in the teachers' handbooks. Considering to the different class levels, the most of citizenship characteristics appeared for 508 times or 45.81% in Mathayom Suksa 6 and only 165 times or 14.88% in Mathayom Suksa 5. In the textbooks, the citizenship characteristics appeared most for 295 times in Social Studies 401, as they appeared in Social Studies 504 for only 74 times. While the citizenship characteristics appeared most in Social Studies 401 teacher handbook, there was no appearance in Social Studies 402, Social Studies 503 and Social Studies 605 teachers' handbooks.

2. The citizenship characteristics that appeared most were disciplinary and orderly practice and wisely using reserving the public properties, natural resources and environments which appeared equally for 78 times or 7.03%. The characteristics appeared least was 1-time humanrelationship while there was no appearance of habit-forming drug avoidance and resistance.

3. The first ten citizenship characteristics appeared orderly were disciplinary and orderly practice, wisely using and

reserving the public properties, natural resources and environments, being ashamed and afraid of wrong doing, reasoning having, responsibility, honest professional, being kindness, being justice, being constant self-consciousness, and knowledge and truth searching. The last ten characteristics were work planning, being proud of being Thai, being good producer and consumer, unity, gratefulness, cleaning, self-dependent, spiritualness, wisely using time, human relationship, and habit-forming drug avoidance and resistance.

4. The citizenship characteristic that appeared most were behaviors to oneself for 588 times or 53.03%. The two other were behaviors to other people for 345 times or 31.10%, and to the environments for 176 times or 15.87%

5. The content characteristics that appeared most were factual information and verbal knowledge for 663 times or 59.78%. The next orders were concepts, principles, problem solving, and creative thinking. There was no appearance of the order categories as skills and attitude and values in the resources data used in this study.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สงัด อุทรานันท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เปรยอศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ อาจารย์สวัสดิ์ จงกล และ อาจารย์ ดร.นิพนธ์ ไทยพานิช ในฐานะเจ้าของโครงการพัฒนาหลักสูตรเพื่อความเป็นพลเมืองดี (Curriculum Development for Citizenship Education หรือ C.D.C.E) โดยได้กรุณา ร่วมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี ตลอดจนให้ คำแนะนำในการวิจัยขั้นตอนต่างๆมาโดยลำดับ จึงขอกราบขอบคุณอย่างสูงทุกๆท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบคุณ อาจารย์ ดร.นิพนธ์ ไทยพานิช ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ท่านได้ให้ความเป็นกันเอง ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำและช่วยเหลือด้วยความจริงใจ ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย จนทำให้งานที่ยากลำบากชิ้นนี้สำเร็จลงด้วยดีและทันตาม เวลาที่กำหนด จึงขอถือโอกาสกราบขอบคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้อีกครั้งหนึ่ง

ขอขอบคุณเพื่อนๆร่วมคณะวิจัย คุณมานะ สังสุทธิพงศ์ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญ ทุกๆท่าน ในความอนุเคราะห์ให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี และสุดท้ายขอขอบคุณ คุณมาลา ปริกโรสง ผู้ซึ่งคอยให้กำลังใจและอาทรยิ่งกว่าผู้วิจัยเสียอีก

เรียบร้อย ปริกโรสง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ช
กิตติกรรมประกาศ.....	ญ
สารบัญตารางและแผนภูมิประกอบ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
การคุ้มครองอย่าง.....	5
วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	43
ชั้นที่ 1 ศึกษาลักษณะความเป็นพลเมืองดีของสังคมไทย.....	43
ชั้นที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
ชั้นที่ 3 การสรุปผลการวิจัย.....	48
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	69
สรุปผลการวิจัย.....	70
การอภิปรายผลการวิจัย.....	74
ข้อเสนอแนะ.....	81
บรรณานุกรม.....	83

	หน้า
ภาคผนวก.....	91
ภาคผนวก ก.	
รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญทางสังคม.....	92
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญทางสังคม.....	92
รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญการวิเคราะห์หลักสูตร.....	95
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญการวิเคราะห์หลักสูตร.....	95
รายชื่อคณาจารย์ที่ร่วมให้คำปรึกษาและนิสิตผู้ร่วมวิจัย.....	96
ภาคผนวก ข.	
จุดหมายหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524....	97
จุดประสงค์กลุ่มวิชาสังคมศึกษา.....	98
จุดประสงค์รายวิชาบังคับ กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ม.ปลาย....	98
รายชื่อหนังสือเรียนและคู่มือครู.....	102
ตารางแสดงผลการวิเคราะห์.....	104
ภาคผนวก ค.	
เครื่องมือพิจารณาลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	128
หนังสือราชการติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญ.....	134
ประวัติผู้ทำการวิจัย.....	136

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตารางและแผนภูมิประกอบ

ตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	แสดงจำนวนลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	50
ตารางที่ 2	แสดงจำนวนและลำดับลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	52
ตารางที่ 3	แสดงลักษณะพฤติกรรมและลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	56
ตารางที่ 4	แสดงจำนวนลักษณะพฤติกรรมและลักษณะความเป็นพลเมืองดี แยกตามกลุ่มวิชา.....	57
ตารางที่ 5	แสดงประเภทเนื้อหาของลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	59
ตารางที่ 6	แสดงลักษณะพฤติกรรมและประเภทเนื้อหาของลักษณะความ- เป็นพลเมืองดี.....	63
ตารางที่ 7	แสดงจำนวนลักษณะพฤติกรรมแยกตามลักษณะความเป็น- พลเมืองดี.....	67

แผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1	แสดงจำนวนและลำดับลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	53
แผนภูมิที่ 2	แสดงประเภทเนื้อหาของลักษณะความเป็นพลเมืองดี.....	66

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย